

2. Брынза И.В. Особенности переживания профессионального кризиса у лиц с различным типом эмоциональности : дис. ... канд. психол. наук. Одесса, 2000. 206 с.
3. Глуханюк Н.С., Колобкова А.И., Печёркина А.А. Психология безработицы : введение в проблему. 2-е изд., доп. М. : Моск. психол.-соц. ин-т, 2003. 84 с.
4. Дёмин А.Н. Личность в кризисе занятости: стратегии и механизмы преодоления кризиса. Краснодар : Кубан. гос. ун-т, 2004. 315 с.
5. Корчевна О.В. Психологічні чинники формування активності безробітних на ринку праці : автореф. дис. ... канд. психол. наук. К., 2005. 22 с.
6. Павлов Ю.О. Психологічна допомога безробітним у кризовому стані в умовах професійної перепідготовки : дис. ... канд. психол. наук. К., 2006. 221 с.
7. Рудюк О.В. Організація дослідження особистісно-сислової детермінації переживання професійних криз у безробітних. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. : зб. наук. праць : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне : РДГУ, 2008. Вип. 41. С. 162–166.
8. Рябова Е.В. Акмеологические условия преодоления безработными личностно-профессионального кризиса : автореф. дис. ... канд. психол. наук. Калуга, 2003. 17 с.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сойко І. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'ячука
м. Рівне, Україна*

У даний час стає все більш очевидним, що здійснення процесів модернізації освіти вимагає актуалізації особистісного і професійного потенціалу вчителя. Для цього необхідне створення механізму реальних змін у педагогічній освіті і, перш за все, психолого-педагогічних умов для прийняття майбутнім вчителем цілей і змісту освіти, включення його в самостійний, особистісн значимий процес професійного розвитку.

На нашу думку, важливим є створення умов для формування готовності до педагогічної діяльності, а саме: зезпечення державою умов для підвищення престижу і соціального статусу педагогічних та науково-педагогічних працівників, умов професійного і культурного зростання вчителів.

Державна національна програма «Освіта. «Україна XXI століття»» одним із напрямів реформування освіти визначає підготовку нової генерації вчителів з високим загальним рівнем педагогічної культури, які б втілювали в життя основні принципи перебудови освіти, а саме: гуманізації, гуманітаризації, демократизації, етнізації, диференціації, індивідуалізації [3].

Сучасні цілі навчання охоплюють не тільки розвиток інтелекту, але і розвиток емоцій, волі, формування потреб, інтересів, становлення ідеалів, рис характеру. Все навчання повинн бути орієнтоване на розвиток особистості і індивідуальності студента, на реалізацію закладених в ньому можливостей.

Різні аспекти проблеми професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти були в центрі наукових досліджень багатьох науковців, які аналізували шляхи її вдосконалення в Україні (А. Алексюк, В. Андрущенко, М. Васильєва, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Н. Гузій, І. Зязюн, Ю. Кусий, К. Левітан, С. Лисенкова, В. Лутай, В. Овчарук, В. Огнев'юк О. Пехота) Н. Ничкало, О. Савченко, В. Сластьонін, Ю. Соловійов, Л. Хоружа, М. Фіцула, Ю. Шевченк та ін.).

В Українському дефектологічному словнику деонтологія пояснюється як розділ етичної теорії (учення про мораль), в якому розглядаються проблеми обов'язків, моральних вимог і норм. Це сукупність етичних норм, яких дотримуються працівники, виконуючи свої фахові обов'язки [4].

Ю. Кусий вважає, що педагогічна деонтологія – наука про професійну поведінку педагогічного працівника, про його обов'язки. Змістовним ядром педагогічної деонтології є система морально-етичних норм і принципів, необхідних педагогові для виконання своїх професійних обов'язків [2].

А на думку, М. Васильєвої, педагогічна деонтологія – це розділ педагогічної науки, яка є узагальнюючою системою принципів, норм, вимог, яким має відповідати поведінка педагога в умовах професійної діяльності [1].

Науковці по-різному пояснюють суть педагогічної деонтології, але, можна зробити висновок, що *педагогічна деонтологія* – наука про професійну поведінку педагогічного працівника, про його обов'язок. Змістом педагогічної деонтології є система морально-етичних норм і принципів, необхідних педагогові для виконання своїх професійних

обов'язків, а саме – це відповідальність, справедливість, честь і гідність, гуманність, демократичність, повага, співчуття.

Можна визначити такі принципи педагогічної деонтології:

1. Принципо сприяння гармонійному розвитку вихованця відповідн до його природи.

2. Принципо справедливості.

3. Принципо сприятливого впливу на учня.

4. Гуманне ставлення до дітей.

5. Надання педагогічних послуг дітям незалежн від расової, політичної та регіональної приналежності.

6. Повага до честі й гідності людини /дитини/.

7. Демократичний стиль спілкування з дітьми.

Педагогічна деонтологія вчить ставитися до учня не як до об'єкта своїх спостережень і педагогічних дій, а як до особистості зі своїм духовним світом, власними бажаннями, сподіваннями, надіями, острахами. Ігнорування пряме порушення деонтологічних принципів не лише знижує ефективність педагогічних зусиль, а й може завдати не виправданої шкоди психічному, моральному фізичному здоров'ю дитини. Саме тому педагог повинен навчатися володіти педагогічною технікою, не завдаючи шкоди здоров'ю дитини.

Завданням закладів вищої освіти, у тому числі й педагогічних, є не тільки підготовка фахівців, а й зезпечення психологічної та практичної готовності до професійного саморозвитку, самоосвіти, що сприятиме формуванню у майбутніх учителів початкових класів прагнення до неперервної освіти шляхом самовдосконалення і дасть змогу впевнен почуватися в нових соціально-економічних умовах, постійн підтримувати високий професійний рівень, не втрачаючи конкурентоспроможності на ринку праці.

Педагогічна деонтологія покликана розкривати причини виникнення та існування тих чи тих моральних норм і правил у професії педагога. У зв'язку з цим одним із найважливіших завдань педагогічної деонтології є усвідомлення цих моральних норм і цінностей, а також специфіка реалізації професійного обов'язку в конкретних видах взаємин педагога.

Із цього погляду можливості педагогічної деонтології як справді наукової теорії моральності педагога та його професійного обов'язку не викликають сумнівів, а саме:

– нормативність педагогічної діяльності не суб'єктивує, не відривається від соціальних чинників;

– вимоги педагогічної деонтології орієнтують професійну свідомість вчителя на причетність до долі іншої людини, на боротьбу за встановлення справедливості не тільки в сфері освіти, а й у всіх сферах життєдіяльності людини, спонукаючи до встановлення правильних взаємин у професійній діяльності.

На нашу думку, завдання педагогічної деонтології полягають не лише в розкритті значення професійного обов'язку педагога, відповідальності за результати професійної діяльності, визначенні системи норм і вимог, що висуваються до вчителів у процесі взаємин з учнями, їхніми батьками, колегами, а й у виявленні умов їх реалізації в практичній діяльності.

Слідо зважати й на те, що педагогічна деонтологія як справді гуманістична наука роз'яснює значення тих чи інших дій, вчинків, мотивів, характерних особистісних якостей педагогічних працівників, сприяє формуванню необхідних для цієї професії моральних рис, запобігає їх деформації в результаті тривалого виконання професійних функцій.

Крім того, до завдань педагогічної деонтології входить вивчення передумов професійної поведінки педагогів, способів усунення несприятливих чинників, конфліктних ситуацій, що виникають у процесі професійної діяльності; запобігання формальному застосуванню знань педагогами; визначення напрямів стимулювання та активізації усвідомлення моральних та професійно-значущих відносин, виховання деонтологічних якостей особистості, розкриття важливості значення раніше вироблених норм професійної діяльності вчителя, а також підвищення престижу педагогічної професії. З огляду на сказане, окреслим завдання педагогічної деонтології:

- вивчення принципів поведінки педагогічних працівників, спрямоване на ефективне виконання професійних і посадових обов'язків;
- вивчення розмаїття відносин у системах «учитель-учень», «педагог-педагог», «педагог-батьки» для встановлення правильних стосунків, що ведуть до успіху;
- вивчення несприятливих чинників педагогічного процесу з метою мінімізації їх впливу на розвиток дітей;
- пошуки шляхів усунення шкідливих наслідків неякісної педагогічної роботи.

Таким чином, підготовка сучасного вчителя у закладі вищої освіти повинна бути зосереджена саме на формуванні суб'єкта культури, здатного до етично адекватної поведінки у складних, мінливих і неоднозначних ситуаціях освітнього середовища та життя в цілому.

Деонтологічна підготовка педагога – це цілеспрямований керований процес, який зезпечує формування деонтологічної компетентності, сформованість особистісних значущих якостей, необхідних для здійснення нормативної професійної поведінки в педагогічній діяльності. Як і будь-який інший процес, деонтологічна підготовка має свої цілі, завдання, структуру, функції, комплекс умов і передбачає оволодіння студентом знаннями про нормативну поведінку в різних ситуаціях професійної діяльності, сформованість умінь і потреби діяти відповідально та будувати відносини в системі «людина–людина» на основі деонтологічних

принципів, норм та вимог, умінь здійснювати рефлексію власної поведінки. Це дослідження не висчерпує усіх питань проблеми педагогічної деонтології. Потребують подальшої розробки умови та шляхи формування педагогічної деонтології у майбутнього вчителя початкової школи.

Література:

1. Васильєва М.П. Деонтологічний компонент підготовки сучасного педагога в умовах вищого начального закладу. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. 2011. № 2. С. 168–177.
2. Кусий Ю.О. Педагогічна деонтологія. *Директор школи*. 1998. № 29. С. 5–7.
3. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 21.11.2021).
4. Український дефектологічний словник / за ред. В.І. Бондаря. Київ : Милосердя України, 2001. 211 с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Сокол А. О.

практичний психолог

Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2

Глухівської міської ради Сумської області

м. Глухів, Сумська область, Україна

Освітня реформа «Нова українська школа», запроваджена МОН України, обумовлена вимогами часу й схвальн оцінена не тільки органами влади, європейськими партнерами, а й українським суспільством у цілому [1].

Концепцією Нової української школи одним із державних пріоритетів в освіті визначен особистісн орієнтоване навчання і виховання, що вимагає психологізації освітнього процесу шляхом підвищення психологічної компетентності всіх його учасників: учнів, вчителів, батьків.